

Diari de Girona

Diari de Girona, 21/03/22

L'espai Schengen i el dret a la lliure circulació de persones, en entredit?

Jordi Martí Deulofeu

Al gener de 2021, el govern francès va acordar l'establiment del control de fronteres interiors a cinc passos fronterers secundaris: el Coll de Costoja, el Coll de Manrella i el Coll de Banyuls a l'Alt Empordà i el Camí d'Aja de Puigcerdà a Palau de Cerdanya i el Camí de Vinyola entre Puigcerdà i Enveig a Cerdanya. D'aquests, a dia d'avui només s'ha reobert el Coll de Costoja. A la pràctica, aquest control ha significat la impossibilitat d'exercir el dret a la lliure circulació de persones que empara el codi de fronteres Schengen de la Unió Europea.

Els arguments utilitzats per justificar-ho han sigut diversos: la immigració il·legal, l'amenaça a la seguretat pública o a la seguretat de l'Estat i la Covid-19.

La prolongació dels controls (la darrera renovació finalitza el 30 d'abril) ha desembocat de facto cap a un «tancament indefinit encobert» de fronteres secundàries que menyscaba un dels principis fundacionals de la Unió Europea i que sembla anar més enllà d'una mesura excepcional d'últim recurs, tot i els esforços de l'Estat francès per justificar aquesta decisió.

En aquest sentit, les pròpies autoritats franceses, en respectives comunicacions a la Comissió Europea han manifestat estar «particularment atentes al fet que aquests controls no impedeixin la circulació de persones i mercaderies més de l'estrictament necessari» i «la voluntat de continuar assegurant una cooperació transfronterera eficaç». Lamentablement, això no ha estat així i en aquests punts no s'ha ni garantit la circulació dels cossos policials, els serveis d'emergències, el personal sanitari i els vehicles de manteniment diari anunciada inicialment.

El 15 de febrer, el ministre d'Afers Exteriors, Unió Europea i Cooperació, José Manuel Albares, afirmava durant la interpel·lació que se li va formular al Senat que era inacceptable que hi hagués un sol pas fronterer tallat i el 9 de març el PSOE va acordar una moció d'ERC en aquesta mateixa línia.

Cal, per tant, que l'Estat espanyol actuï en conseqüència i adopti totes les mesures de pressió necessàries per posar fi a aquesta situació. No fer-ho seria abocar a l'ostracisme i a la incertesa sine die els veïns i veïnes dels municipis

límitrofs que veuen alterada la seva vida quotidiana en qüestions com ara la mobilitat laboral, el comerç i la promoció econòmica, el turisme, etc.

La cooperació territorial transfronterera és una oportunitat per transitar cap a un nou model de governança multinivell (local i regional) aprofitant les sinergies de relacions humanes i realitats geogràfiques existents històricament dins l'Espai Català Transfronterer per donar resposta a qüestions concretes que millorin la qualitat de vida de la ciutadania: la protecció civil en situacions d'emergència; el transport interurbà; la connectivitat ferroviària; i l'intercanvi i la mobilitat educatives. N'és un bon exemple l'Hospital de Cerdanya, l'únic hospital transfronterer europeu. Desbordant fronteres físiques i burocràcies estatals.

En un context global de constant cessió de sobirania per part dels Estats, de cosobiranies (o sobiranies compartides) i cogovernança, la recentralització i el patriotisme malentesos no semblen obeir a la lògica d'una mobilitat moderna del segle XXI dins la Unió Europea, l'espai de drets i llibertats més gran del món. Només creen barreres artificials que perjudiquen innecessàriament el dia a dia de les persones i obstaculitzen avançar cap a una veritable integració territorial de l'espai transfronterer.

No es poden posar portes al camp. La vida sempre acaba obrint-se camí.